

שואלים ודורשים בהלכות קורונה [א]

לע"נ הרה"ג ר' אביגדור נחמיה בן הר"ר מיכאל פוזן זצ"ל > לע"נ הר"ר משה בן הר"ר שמחה > להצלת ראש הכלל ומשפחתו ברו"ג > להצלת התורמים ברו"ג > לע"נ אבנר בן סאלם ז"ל > להצלת רפאל משה יעקב בן אלישבע ברו"ג > להצלת הרה"ג ר' אהרן דוב קולמן לע"נ הגה"צ ר' יהודה ארי' בן הר"ר יעקב שכטר זצ"ל

חייב אדם להשתתף בצער של הציבור, ואם לא משתתף, נקרא פורש מן הציבור, וכן איתא בשו"ע: 'כל הפורש מן הציבור אינו רואה בנחמתו, וכל המצטער עמהם זוכה ורואה בנחמתו' (שו"ע תקעד ה) וכתב המ"ב בשם האחרונים, דהיינו דיכול להועיל הן בתפילה הן בתענית והן בממונ (מ"ב ס"ק יג. ובמוג"א כ' מהיש"ש גם בגופו. ובתחילת המגיפה אמר מרן ראש הישיבה שליט"א, דמיו שמתפלל על אחרים זה סגולה שלא ידבק מהנגיף)

המתפלל בביתו

א. גם מי שמתפלל בביתו, צריך לקבוע מקום לתפילתו (מ"ב סי' צ ס"ק נט. וכדי שלא יבלבלוהו בני הבית)
ב. אסור להתפלל מול בית הכסא. אמנם דוקא מול קיר של עץ או חרס או גבס, אבל מול קיר מתכת או פלסטיק מותר (שו"ע פג א, אשי ישראל מהגרי"ש"א וחוט שני) וקיר ביטון, אם הוא עבה שפיר, כיון דאינו בולע בכל עביו (חזו"א יז ה) ואם הקירות נקיים בפנים, כמו בתי כסאות שלנו, מותר בכל אופן (חזו"א יז ה) וי"א דגם כשהם נקיים אסור (שבט הלוי ד י)
ג. המתפלל בביתו, יש לזהר מריח רע מהפח, טיטולים. ולפעמים צריך להרחיק ממקום שכלה הריח.
ד. קול באשה ערוה, לכן אסור להתפלל כששומע קול זמר אשה. והאיסור הוא גם באשתו ובני משפחתו. אבל אם רגיל לקולה מותר (רמ"א עה ג) ונחלקו בדעת הרמ"א האם גם רגיל בקול זמר מותר לשמוע, או קול זמר לעולם אסור (הגר"ח קניבסקי בשונה הלכות כותב בדברי הרמ"א, דדוקא קול הרגיל שאינו של זמר מותר. וכ"ה בדעת נוטה ח"א עמ' רטז. וכ"כ בפשיטות בספר לבושה של תורה מהגר"א פאלק זצ"ל ומביא כך מהלבוש והגר"ז. וכ"פ בדינים מהגר"ש קמינצקי שליט"א, ומביא ראיה מהרשב"א ברכות דף כד. אמנם מובא בבירור הלכה על השו"ע ח"ה, דבביתו של הגר"ז זיע"א הבנות היו שרות וזמירות לפני אחיהן, כי סבר שזה קול הרגיל ומותר. וכ"ה בשו"ת אבן ישראל ח"ט סי' סג) נעי"מ"ב תעט ט שאוסר אמירת הודו בהלל בליל הסדר ע"י אשה בניגון. ועי' חוט שני אה"ע מהחזו"א שאוסר בשעת זמירות שבת. וכן אוסר הגר"ש אלישיב בקובץ תשובות חלק ג סי' י. וכן הוא בא"ר. ועי' דעת נוטה מהגר"ח קניבסקי ח"א עמ' רטז דכתב 'דאוי ליזהר', ואמר הגר"ח שם בהערות, דלא אמר אסור כיון דהעולם מקילים בזה. וכן מביא שם מהגר"ש אורבך להקל בזמירות. וכ"כ להקל בלבושה של תורה מהגר"א פאלק משום תרי קלי וכו'. ועי"ש בחוט שני דאם גר ליד סמינר של בנות לא ישים לב לזה. וע"ע דעת נוטה בזה. והגר"י כהן שמע מהגר"א"ל שטינמן זיע"א, דדוקא בראיית ערוה יש איסור גם כשאינו מכין, עי' ח"ח כלל ו' ס"ה, אבל בשמיעה אין איסור כשאינו מכין, וק"ו כששרות הרבה ביחד ואינו מכין ואין דעתו עליהן, ע"כ. וקול אמו עי' חוט שני שאוסר בשעת ק"ש, וכן נוטה בדעת נוטה]

ה. נחלקו המ"ב והחזו"א מאיזה גיל טפח באשה ערוה. שיטת המ"ב מגיל שלש (ביאור"ל עה א בשם שולחן שלמה) ושיטת החזו"א הוא מגיל שדעתו של אדם נתון עליה (חזו"א טז א) והוא בערך מגיל שבע (כתבי הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א) ובקול לא כתב המ"ב מאיזה גיל. ולכאורה כמחלוקת בזו כד מחלוקת בזו (שמעתי מהגר"ש רונבלט. ובשולחן שלמה המובא בביאור"ל הנ"ל כתב להדיא דגם בקול הוא מגיל 3)
ו. במקום אונס מותר לומר דברי קדושה אע"פ ששומע קול אשה, משום עת לעשות לה' (מ"ב עה יז. כגון שגר ליד סמינר) אך יתאמץ לבו לכוין להקדושה שהוא עוסק, ולא יתן לבו לקול הזמר (מ"ב שם. ולפי"ז אם יכול לסגור את החלון, יעשה כד – הגר"י כהן)

ז. אשה שמזמזמת נגינה דרך האף, אינו בכלל קול באשה ערוה (מאיר עוז בשם הגר"ח קניבסקי. ועי"ש דעם חליל הסתפק. ובכתבי הגר"ח בשם החזו"א כתב דאין בו משום קול אשה ערוה, וכ"ה בערוה"ש. ועי' אילת השחר פרשת בשלח טו כא שמסתפק בזה. ועי' דעת נוטה ח"א עמ' ריז דקול שריקת אשה וקול צחוק של אשה לא הוי ערוה. ועי' שבט הלוי ג יד שאוסר לשמוע אשה נואמת)

סוכה

ח. אם האב חולה בקורונה, הוא קודם לבניו לישן בסוכה (הגר"א דינר בשם הגר"ח קניבסקי)
ט. חולה קורונה שאינו יכול לשבת ולישון עם המשפחה, אם יש לו אפשרות כדאי לו לדאוג שיהי' לו סוכה בפני עצמו, כי חולים ומשמשיהם פטורים מן הסוכה היינו כשהסוכה מפריע להחולי (כ"כ לי הגר"ד מוגנשטרן)

ימים טובים

י. תפילת יזכור ביו"ט, אומרים גם ביחידות למי שאינו יכול להגיע לביהכ"נ (גשר החיים ח"א פל"א)

ימים נוראים

יא. אמר אחד המעוררים החשובים, היות שמפני המצב מוסיפים מנינים ומחפשים עוד חזנים ובעלי תקיעה, יזהר לקחת חזן שהגון וראוי לדבר, ולא יקח חזן שמגלח את זקנו עם תער ח"ו, או שמזלזל באיסורי שבת אפי' דרבנן רח"ל. ובעל תוקע צריך לדעת את ההלכות. ויש לדעת שהניגון והקול הוא לא העיקר, דש"ץ שיש לו קול יפה ובולע מילים, אינו יכול להיות ש"ץ. ובמ"ב כותב (סי' נג ס"ק פב) דמי שהלך לערכאות פסול מלהיות ש"ץ בימים נוראים (וע"ע מ"ב סי' תקפא סק"י דכל העוזרים לש"ץ שאינו הגון כאילו גוזל מן הקהל ועתיד ליתן את הדין. ועי' סי' נג ס"ק יב דעל ש"ץ שאינו הגון אמרו עליו חז"ל נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה)

יב. בעל תוקע שיש לו תחבושת על שפתיו, בשעת הדחק יכול לתקוע כך (אליבא דהלכתא גליון קג בשם הגר"ח קניבסקי. ויש לדון מה הדין עם מסיכה. ועי' מ"ב סי' תקפו סקע"ה שכ' דבעינן שיהא פיו מודבק לשופר)

יג. מי שמתפלל ביחיד ביו"כ, לא יאמר ברוך שם בקול רם. וכן אין צריך לתקוע בשופר במוצאי יו"כ (הגר"א דינר בשם הגר"ח קניבסקי)

דברים שבקדושה דרך הטלפון

יד. אי אפשר להתארגן בטלפון לומר סליחות ביחד וי"ג מידות. אבל אם יש מקום עם עשרה שאומרים י"ג מידות, אפשר לשמוע בטלפון ולענות דברים שבקדושה (מים חיים 407 מהגר"נ קרליץ) וי"א דבטלפון לא יענה אפי' אמון (אבני ישפה ח"א סי' ט בשם הגרי"ש אלישיב)

התרת נדר במנהגי מצוה

טו. מי שנמנע מלקיים מנהג מחמת המגיפה, כגון ללכת למקוה בערב שבת, אינו צריך התרת נדרים, כיון דאינו מבטל המנהג אלא לקצת זמן (דגול מרובה סי' ריד. ועי' מ"ב סי' תקפא ס"ק יט דהוא מחלוקת מג"א וש"ך, ועי"ש בשעה"צ ס"ק לג דיש להקל בשעת הדחק. וכן מורים להקל בשבט הלוי ד לא, תשובות והנהגות ד רז. אמנם עי' בשעה"צ סי' תצב סק"ז דסתם להחמיר. ועי' דרך אמונה מתנו"ע פ"ז ציון ההלכה סקנ"ז בשם הגרי"ח זוננפלד דבמנהגי מצוה אפשר לסמוך על מסירת מודעה של ערב ר"ה)

טז. י"א דיכול לעשות התרת נדרים דרך הטלפון (הגר"א נבנצל אליבא דהלכתא גליון קג) וי"א דאי אפשר (משפטי ארץ תרו"מ בשם הגרי"ש אלישיב)

מנינים שבחצירות

יז. ברכת מעין שבע בליל שבת קודש, י"א דאומרים גם במנינים שבחצירות (הביאני חדריו בשם הגר"צ ובר ע"פ מ"ב רסח כד) וי"א דאם המנין הקבוע יצאו ביחד החוצה, יאמרו מעין שבע, ואם זה לא המנין הקבוע, לא יאמרו (שם בשם הגרי"א דינר)

יח. עכשיו שהמגיפה רח"ל נמשך הרבה זמן, בודאי אפשר לומר ברכת מעין שבע במנינים שבחצירות (מים חיים גליון 407 בשם הגר"ח קניבסקי)

יט. מנהג ירושלים הוא, שאומרים ברכת מעין שבע גם במנין לא קבוע. וגם בירושלים החדשה קיים מנהג זו (הביאני חדריו בשם הגרי"ש אלישיב. ועי' שש"כ פס"ה הערה נח בשם הגרש"ז אורבך)

כ. אם מתפללים שמו"ע בחצר, ושכן אחד רוצה ליכנס לביתו, כיון דמתפללים שם בהיתר, לא יעבור לפני המתפללים, אלא ימתין עד שיגמרו שמו"ע (הביאני חדריו עמ' קפד בשם הגר"י זילברשטיין) אמנם

אם מתפללים מול הכניסה ולא רק בחצר, הרי זה גזל ומותר לעבור (הגר"י כהן בשם הגרי"ש אלישיב)

כא. אם אין ספר תורה בחצר, לא יפלו על פניהם בתחנון (רמ"א קלא ב) ואינו מועיל שיש שם ספרי קודש, דדוקא כשיש ספרים באופן קבוע מועיל לנפילת אפים (שם עמ' קפו בשם הגר"י זילברשטיין, וכ"ה בחוט שני) וי"א דגם בגינה מועיל כשיש שם סידור (אליבא דהלכתא גליון 20 בשם הגר"ח קניבסקי. ועי' מ"ב דאם אומרים תחנון באותו זמן שאומרים תחנון בביהכ"נ אז גם מי שמתפלל ביחיד יכול ליפול על פניו)

כב. מנהג ירושלים הוא שנופלים על פניהם אפי' במקום שאין ס"ת (לוח א"י, אג"מ יו"ד ח"ג סי' קכט) ואפשר הוא דוקא בין החומות (אשי ישראל מהגרש"ז אורבך) אמנם למעשה המנהג הוא כך בכל ירושלים (תשובה מהגרש"ז אורבך מובא במ"ב דרשו)

כג. אם מקצת מתפללים תחת הגג של הבנין, ומקצת תחת השמים, אומרים 'פי תקרה יורד וסותם', ולכן י"א דמצטרפים למנין רק עם הדין של רואין אלו את אלו, וע"ז כתב המ"ב דלכתחילה יהיו במקום אחד. ולכן יש מחמירים בכה"ג לעמוד במקום אחד (ספר אגן הסהר בשם הגר"א גנחובסקי ויבלח"ט הגר"ד לנדו. והגר"ד לנדו היה מורה בישיבה בחזרת הש"ץ לא לצרף אלו שעומדים תחת העזרת נשים כיון דיש שם 'פי תקרה') וי"א דלא אומרים 'פי תקרה' אלא כשרוצה בכך, וכן צורת הפתח אינו חוצץ אלא

כשרוצה בכך (שיח הלכה בשם הגר"נ קרליץ. וכ"כ במפי כהן על תפילה מכתבי הגר"ח קניבסקי בשם החזו"א, דצורת הפתח אינו מפריד את המנין, דלא מצינו צורת הפתח לחומרא. אמנם עי' בספר יבקשו מפיהו בשם הגרי"ש אלישיב דלכתחילה יעמדו כולם בצד אחד של צורת הפתח. ודוקא כשעשו את הצוה"פ לשם מחיצה. ונפק"מ כשיש מסילות בצורת צוה"פ לסגור חדר באמצע ביהכ"נ, דבכה"ג לא עשוי לשם מחיצה ולכו"ע אינו מפריד)

הבדלה

כד. מי שבאמצע הבדלה בברכת בשמים מצא שאינו מריח, נחלקו הפוסקים אם צריך לחזור ולברך בורא פרי הגפן, וספק ברכות להקל. ואם מוציא בני ביתו הקטנים, בכל אופן לא הוי הפסק, עי' להלן בסעי' הבאה (בענין הפסק בטעות בין הגפן להשתיה יש סתירה במ"ב. דגבי הבדלה בנר שלא שבת, כתב הביאור"ל בסי' רחצ בשם הגרע"א דהוי הפסק, וצריך לברך שוב בפה"ג. וגבי קידוש שמצא שהוא כוס מים, כתב המ"ב בסי' רע"א ס"ק ע"ח בשם המג"א דלא הוי הפסק, ולא צריך לברך שוב בפה"ג, ושם בשעה"צ ס"ק פ"ד מציין לרע"א לשיטתו שהק' ע"ז. ובסי' תרכ"ד סק"ה פסק כהמג"א דלא הוי הפסק. וביישוב הסתירה אמר הגר"י כהן בשם הגר"ח קניבסקי, דהחילוק הוא אם היה מויד או שוגג, דהיכא דהיה מויד, כגון בנר שלא שבת שהוא מחלוקת הפוסקים, צריך לחזור ולברך, אבל בקידוש דהיה שוגג לא הוי הפסק, וכן בסי' תרכ"ד היה שוגג. ולפי"ז כאן בהבדלה הרי היה שוגג ואינו הפסק. ובמנחת שלמה ח"א סי' יח מיישב הסתירה בין סי' רע"א וסי' רצח, דבקידוש הרי הוא מסדר הברכות שמחוייב בו, ולכן לא הוי הפסק, משא"כ בסי' רצח, הרי בירך על נר שלא שבת. ולפי"ז כאן בענינינו בהבדלה צריך לחזור ולברך. אמנם אף אחרי שמיישבים סתירה במ"ב, אי אפשר לברך על סמך הת"י, וצריך לנהוג כהמג"א כיון דהמ"ב פסק כוותיה ג"כ. כך שמעתי מהגרצ"א פרידמן)

כה. מי שאינו מריח, אעפ"כ יכול להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחינוך, אבל בני ביתו הגדולים אינם יוצאים בברכה זו (מ"ב סי' רצ"ז סק"ג)

כו. אם יודע לפני הבדלה שלא מריח, לא יברך ברכה על הבשמים, אלא יבקש מאחד מבני המשפחה להוציא את כולם. והוא יכול לענות אמון (הגר"י כהן)

טלטול בבית חולים

כז. בבית חולים מותר לטלטל אפי' בלי עירובי חצירות, ואינן אוסרין זה על זה (ארחות שבת ח"ג עמ' קסג בשם הגרי"ש אלישיב הגרש"ז אורבך והגר"נ קרליץ, אג"מ ח"ה כ) אמנם למעשה הורו הפוסקים לבתי חולים לעשות עירובי חצירות. וגם כשעשו עירוב, לפעמים העירוב לא מועיל לחצר בית החולים, לכן יש לברר מרב בית החולים היכן מותר לטלטל. אמנם יש היתרים מסוימים שמותר לטלטל לצורך חולה אפי' בלי עירוב, כיון דבתוך שטח בית החולים הוא רק איסור דרבנן, ויש לברר נקודה זו (מאמר המובא בפתח נאמן בשם הגרי"ש אלישיב הגר"נ קרליץ והגר"ש ואזנר והגר"ח קניבסקי)

כח. אם יש חדרים מושכרים למשפחות החולים, או שיש עובד שגר שם יותר מל' יום, צריך לעשות עירובי חצירות מעיקר הדין. ואם יש שם גוי או מומר צריך לשכור רשותו ע"י מנהל ביה"ח (שם)

מדידת חום בשבת

כט. מד חום עם כספית, מותר למדוד חום בזה בשבת קודש לצורך חולה (שש"כ מ"ב)

ל. מד חום חשמלי, אסור למדוד חום איתו בשבת קודש אא"כ הוי פיקוח נפש. ואסור ליכנס לבית חולים שיהודי מודד חום בכניסה עם מכשיר זה, אא"כ הוי פיקוח נפש (הביאני חדריו מהגר"מ רובין)

לא. אשה שהולכת ללידה, אם היא צריכה שהבעל יבוא גם, מותר ליכנס אע"פ שיש יהודי שבודק חום. אמנם דוקא שהיא ממש צריכה אותו. ובאופן אחר, אם הולך עם נהג גוי, יקח איתו מד חום כספית, וימדוד את עצמו ויראה לו את החום (שמעתי מהגר"מ לובין)

לב. אבא שהולך עם ילד שקיבל מכה לבית חולים, ויש יהודי שבודק חום, אם זה ספק פיקוח נפש מותר ללכת איתו. ואם לא הוי פיקוח נפש יקח איתו מד חום כספית (שמעתי מהגר"מ לובין)

לג. אם המודד חום הוא גוי, מותר ליכנס לצורך חולה שאין בו סכנה, כגון ביקור חולים, ודוקא כשיש לחולה צורך בו, או שהביקור יעזור לו (שמעתי מהגר"ש רזנבלט)

לד. אשה אחרי לידה שנמצאת בבית חולים, אין היתר ליבדק ע"י יהודי כדי לבקר אותה, כיון דלא הוי פיקוח נפש (שמעתי מהגר"ש רזנבלט)

לה. אם יש מודד חום מעל הדלת שמודד כל אחד שנכנס, י"א שמותר ליכנס רק לצורך פיקוח נפש או סכנת אבר (שם בשם הגרי"מ רובין) וי"א שמותר גם לצורך ביקור חולים (שם מהגר"א וייס, ע"פ מה שפסק לגבי מצלימות שבכותל המערבי, דכיון דאין לו ענין בזה, ולא ניחא ליה, מותר. וכן פסק הגר"נ קרליץ גבי מצלימות, אבל כאן אולי שאני כיון דניחא ליה, דבלי"ז לא יוכל ליכנס-הגר"י כהן)

דיני בידוד ומלונית

לו. מי שנמצא בחדר בבידוד, לא ידליק נרות שבת שם עם ברכה כשכבר הדליקו בבית (הגרי"א דינר) ואם יש שם חושך, יכול להדליק שם עם ברכה (הגר"י כהן ע"פ מ"ב רסג מו) לז. מי שנמצא בבידוד או במלונית, ואין לו יין או מיץ ענבים לקידוש, יכול לעשות קידוש על הפת. ואפי' אם אין לו לחם שלם יעשה קידוש על הפת. ויאמר ויכולו ויברך המוציא במקום הגפן, ואח"כ קידוש (שו"ע סי' רעב, ומ"ב רפט י)

לח. כשמגיע לברכת המוציא יגלה את הפת ויניח ידיו עליהם ויברך המוציא, וכשיגיע לשם ה' יגביה שניהם למעלה ואח"כ יניחם, ואחר ברכת המוציא יכסה אותם שוב ויניח ידיו עליהם עד סוף הקידוש (מ"ב רעא מא. ועי"ש במ"ב דאף שמכסים את הפת מפני בושה, יש גם עוד טעם, ולכן גם כשמקדש על הפת יכסה את הפת)

לט. מי שנמצא בבידוד, יכול לצאת קידוש מאב הבית או משכן, אע"פ שאינו רואה אותו כלל. ואינו צריך לשתות מהיין. וצריך המקדש לכוון להוציא אותו (שו"ע סי' רעג סעי' ו)

מ. פסקו הרבנים, דחלילה לזלזל בשבת ויו"ט ולהשתמש עם 'מכשירי זום', כדי שאנשים לא יהיו לבד בביתם (כך פירסם הגר"י זילברשטיין ערב פסח תש"פ בשם מרן הגר"ח קניבסקי, לאלו שרצו להקל בזה בליל הסדר) מא. מי שנמצא במלונית ויש לו אפרוחים בבית או תרנגול מכפרות, או דגים, צריך לדאוג שיהי' מי שמאכיל אותם, דאסור לאכול לפני שנותן לחיות בבית. ואם יש מי שדואג להם, אינו צריך לברר האם כבר האכיל אותם (הגרי"א דינר במים חיים. ועי' שאלת יעבץ ח"א סי' יז ושע"ת קסז ט) [בתקופה שהיו טילים בצפון, ברחו מרכסים לבני ברק. ובבית של אחד ברכסים היו לו בעלי חיים. והסתפק אם מותר לו לאכול לפני שנוסע לשם להאכילם. ושאל הגר"י כהן את הגר"נ קרליץ ויבלח"ט הגר"ח קניבסקי, ופסקו דכיון דאינן מזומנים לפניו אינו חייב לנסוע לשם, ונחשב שאין מזומנות עליו, ויכול לאכול. ולפי"ז לכאורה ה"ה כאן אם אין לו מי שיאכיל אותם, מותר לאכול כיון דאינן מזומנים לפניו]

אלכוג'ל וחיטוי

מב. שימוש בג'ל חיטוי בשבת קודש תלוי אם הוא נוזלי או לא. דאם הוא מוצק עובר באיסור ריסוק (שו"ע שכ ט) וההגדרה בזה הוא, דאם הוא עומד על היד במקום אחד ואינו נוזל, אסור, ואם הוא נוזל על ידו, מותר (הגר"י כהן בשם הגר"נ קרליץ גבי סבון נוזלי) מג. אם יש לו רק ג'ל שהוא עבה, יש להוסיף עליו מים לפני שבת. ואם לא הכין לפני שבת, יכול לשפוך מים על ידו ואח"כ הג'ל (הביאני חדריו בשם הגרי"א דינר) מד. מי שמורח על ידיו אלכוג'ל, ומיד נוטל ידים לסעודה, יש לבדוק שאין שאריות על הידים משום חציצה (שמעתי מהגר"ש רוזנברג. הרב אמר שתלוי בסוגי הג'ל)

דיני מסיכה

מה. מותר ללבוש מסיכה בשבת, ואין בו משום טלטול, ויש לזהר ללבוש את המסיכה לפחות על הפה באופן שזה מועיל, דאל"כ הרי זה טלטול (אמרו לי שהיה מכתב ממנהיגי הדור הגר"ח קניבסקי והגר"ג אדלשטיין שמותר ללבוש מסיכה בשבת) מו. מותר לסדר את הברזל שבמסיכה לפי צורת האף בשבת (שמעתי בשם הגר"ש רוזנבלט, וכן שמעתי מהגר"ש רוזנברג) וי"א דעדיף להכין אותו לפני שבת (שמעתי מהגרמ"מ לובין והגר"ד מורגנשטרן. והגרמ"מ לובין הוסיף שמעיקר הדין שפיר כיון דאינו מחזיק. ויש שלובשים אותו הפוך בשבת כדי שהברזל יהי' למטה)

תסמיני טעם וריח

מז. מי שאיבד את חוש הטעם רח"ל, עדיין צריך לברך על האוכל לפניו ולאחריו (הביאני חדריו בשם הגר"י זילברשטיין, ועי' שו"ע הגר"ז רד טו) וי"א דאם יש אדם אחר להוציא אותו בברכה ראשונה עדיף. וברכה אחרונה מברך בכל אופן (שם בשם הגר"ד מורגנשטרן) ויש מסתפקים האם לברך ברכה ראשונה (שערי הברכה עמ' רסא הערה ה בשם הגרש"ז אורבך. ועי"ש בעמ' רס הערה ב שמביא מחלוקת בין האחרונים אם מברכים על הנאת הגרון או גם על הנאת מעיים, עי' שע"ת רד יז, מנ"ח מצוה שיג, ועוד)

חול המועד

מח. מי שהיה בבידוד לפני החג, ולא יכל להסתפר לפני החג, מותר לו להסתפר בחוה"מ. וכן אם היה סגר כללי לפני החג, ולא יכלו הציבור להסתפר, אלו שלא יכלו להסתפר לפני החג מותרים להסתפר בחוה"מ (שמעתי מהגר"ש רוזנבלט)